

SLOVENSKÝ SKAUTING

HISTORICKÁ KOMISIA

Jozef Mikloš

ČASY KEĎ BOL SKAUTING V NEMILOSTI

2021

KEĎ BOL SKAUTING V NEMILOSTI

POĎAKOVANIE

Ďakujem za poskytnutie informácií Ing. Vojtechovi Brabencovi, Petrovi Janotovi, Ondrejovi Mihal'kovi, Michalovi Novákovi. Bez ich pomoci by tento článok nemohol vzniknúť.

ÚVOD

Skauting môže existovať iba v demokratickej spoločnosti. Jej existencia plne vyjadruje rôznorodosť v detskom a mládežníckom hnutí. Pluralita sa odzrkadľuje aj v samotnom skautingu. Za prvej Československej republiky v rokoch 1918 až 1938 na Slovensku existovalo vyše dvadsať skautských organizácií. Okrem apolitického skautingu (napr. celoštátneho Zväzu junákov – skautov a skautiek Republiky Československej, Čs. obce skautov Baden Powellových, ...) existovali skautské spolky na náboženskom základe (napr. Slovenský katolícky skauting, Evanjelický skauting, ...), národnostnom princípe (Maďarskí skauti, nemeckí skauti, či gréckokatolícki rusínski Duchnovičovi skauti, ...). Niektoré skautské organizácie inklinovali k politickým stranám, napr. Čs. obec junákov voľnosti. Politický príklon sa ešte o to viac prejavoval u proletárskeho skautingu, ktorý bol súčasťou telovýchovných organizácií. Medzi nich patrila odbor Skautov Robotníckych telocvičných jednôt (sociálni demokrati) či Spartakovi skauti práci pri Federácii proletárskej telovýchovy (komunisti). Rozdielnosť sa prejavovala aj pri židovských skautských organizáciách. Boli vytvorené na náboženskom, etnickom, či sociálnom princípe. Z nich najvýznamnejšou bola organizácia Hašomer Hacair. Skautský odbor pracoval aj pri židovskej telovýchovnej organizácii Makkabi. Aj v súčasnej dobe v podmienkach Slovenskej republiky pracuje okrem Slovenského skautingu niekoľko ďalších skautských organizácií.

Opakom je totalitný politický režim. V ňom je rozdielnosť demokratických mládežníckych organizácií nežiaduca. Medzi ne patrí aj skauting, ktorý je postavený na humanitných a demokratických základoch. Autoritatívny režim potrebuje mať aj nad detským a mládežníckym hnutím organizačnú, ale hlavne ideologickú kontrolu. Preto je činnosť dovtedy existujúcich detských a mládežníckych organizácií administratívne zrušená. Namiesto pestrej mozaiky rôznych mládežníckych zoskupení je vytváraná jednotná a aj jediná organizácia detí a mládeže. Výchova mladej generácie je plne pod kontrolou totalitného štátu.

ZRUŠENIE ČINNOSTI SKAUTINGU

V histórii skautského hnutia na Slovensku došlo k trom prerušeniam činnosti skautingu. V prvom prípade to bol ľudácky režim, v ďalších dvoch prípadoch došlo k jeho zrušeniu komunistickým režimom. Administratívnym rozhodnutím politických orgánov prestali skautské organizácie na našom území existovať. Legislatívne keďže nebolo už skautskej organizácie, neboli ani skauti a skautky. Stali sa obyčajnými občanmi totalitného štátu.

Môžeme teda hovoriť o skautoch v protinacistickom odboji v dobe druhej svetovej vojny? Predovšetkým to boli hlavne vojaci, bývalí občania Československej republiky a z nich aj bývalí členovia skautskej organizácie ktorí dobrovoľne so zbraňou v ruke sa rozhodli bojovať za stratenú slobodu.

Môžeme hovoriť o skautoch väznených v komunistických žalároch, táborech nútených prác, alebo inak postihovaných? Veď skauting v tom čase neexistoval. Zase to boli iba obyčajní občania, ktorí nejakým spôsobom vyjadrili nesúhlas s komunistickým režimom. Pravdepodobne v žiadnom rozsudku z tej doby nenájdeme dôvod odsúdenia „bol členom skautskej organizácie“. Skôr nájdeme protištátny trestný čin rozvracania republiky. A ten mal v súbehu s ďalšími komunistickými paragrafmi „široký“ záber. Boli to hlavne občania:

- ktorí v rámci organizovaných skupín sa zapojili do protikomunistického odboja
- ktorí sa pokúsili prejsť cez hranice do slobodného sveta
- ktorí nemali vhodný „triedny pôvod“ a tým pádom mali biľag „triedneho nepriateľa“ a odporcu komunistického zriadenia.
- ktorí sa nechceli vzdať svojho náboženského presvedčenia.

To boli dôvody, že skončili v komunistických žalároch. Členstvo v bývalej skautskej organizácii bolo iba prirážajúcou okolnosťou, ale nie podstatnou. Veď podľa komunistickej rétoriky boli predtým členovia „reakčnej kapitalistickej a imperialistickej mládežníckej organizácie“. Preto tu bol predpoklad, že voči „ľudovodemokratickej“ (t.j. komunistickej) spoločnosti majú negatívny vzťah.

Keďže skauting ako organizované hnutie neexistoval, môžeme hovoriť o skautoch a skautkách? Je to záležitosť uhla pohľadu. Tým, že nám zrušili organizáciu prestali sme byť skautmi? Historické udalosti skôr nasvedčujú že nie. Mnohí sa cítili byť skautmi a skautkami aj bez oficiálnej organizácie. Zásady, ktoré získali v skautingu ich sprevádzali aj ďalším životom. Nakoniec svedčí o tom aj skutočnosť, že skauting trikrát ako bájny vták Fénix ožil z popola. Totalitné politické režimy sa ho snažili trikrát zlikvidovať, trikrát sa im to nepodarilo.

PRVÉ PRERUŠENIE ČINNOSTI

Na Slovensku prvý zákaz činnosti skautských organizácií s vyše šesť ročnou prestávkou sa odohral v dobe druhej svetovej vojny. Politická klíma sa v Československu, aj na Slovensku po prijatí Mníchovského diktátu začala radikalizovať. Začiatkom decembra 1938 slovenská autonómna vláda činnosť skautských spolkov zrušila. Miesto rôznorodých mládežníckych organizácií bola vytvorená jednotná organizácia Hlinkova mládež (HM). Spočiatku určitú výnimku tvorili skauti/skautky Slovenského katolíckeho skautingu (SKS). Ako samostatná organizácia síce boli aj oni koncom decembra zrušení. Časť oddielov SKS bola rozpustená, no časť organizačných zložiek SKS sa začlenila do HM. Určité prechodné obdobie im vedenie Hlinkovej mládeže umožnilo pracovať ešte bez obmedzení. Po upevnení organizačných štruktúr HM aj oni napokon s jedinou legálnou organizáciou slovenskej mládeže splynuli.

Naopak, značná časť skautov a skautiek sa zúčastnila protinacistického odboja. V rámci zahraničných čs. jednotiek, aj v domácom odboji. Mnohí z nich za slobodu vlasti položili aj svoj život.

Z rasových dôvodov počas 2. svetovej vojny v nacistických koncentračných táborech zahynuli zo Slovenska stovky židovských skautov a skautiek.

DRUHÉ PRERUŠENIE ČINNOSTI

Československý skauting obnovil svoju činnosť v lete v roku 1945. Už koncom februára 1948 bol v Československu nastolený znova totalitný politický režim. Tentoraz komunistický. Vzorom komunistov bol stalinistický Sovietsky zväz a jeho jediná organizácia mládeže Komsomol (Komunističeskij sojuz molod'oži). Celoštátnu skautskú organizáciu JUNÁK síce hneď nezakázali, ale začali obmedzovať jej činnosť a organizačnú štruktúru. Do konca roka 1949 bolo skautské hnutie na Slovensku prakticky zlikvidované. Nasledujúci rok ešte prebehli na jeho zrušenie administratívne úkony. V apríli 1949 vznikla na sovietsky spôsob jediná komunistická mládežnícka organizácia Československý zväz mládeže (ČSM). V rámci tohto zväzu bol pre školopovinné deti zriadený povinný Pionier. Ako súčasť ČSM zopár skautských organizačných jednotiek ešte „prežívalo“ pod názvom junácke oddiely ČSM, ale aj tie v nasledujúcom roku boli rozpustené.

Nasledovalo vyše 18 ročné obdobie, v ktorom skauting bol označený za buržoázu a imperialistickú organizáciu nepriateľskú komunistickému zriadeniu. Zvlášť kruté bolo obdobie päťdesiatych rokov, kedy sa komunistický teror prejavoval mimoriadnou brutalitou. Pojem skaut sa rovnal pojmu „triedny nepriateľ“. Na základe vykonštruovaných obvinení sa zrazu ocitlo v komunistických väzniciach, táborech nútených prác v uránových a uhoľných baniach aj mnoho členov skautskej organizácie. Miernejšími trestami boli strata zamestnania, či zaradenie „politicky nespoľahlivých“ do Pomocných technických práporov (PTP, tzv. Čierni baróni, napr. skaut Anton Balabán z Nitry, Ján Strnad z Banskej Bystrice). Niektorým skautom a skautkám sa podarilo z Československa emigrovať.

Prví občania Československej republiky zažili červený teror už koncom roka 1944 a v roku 1945. Bolo ním nezákonné a bezdôvodné odvedenie niekoľko tisíc našich občanov do komunistických gulagov vo Zväze sovietskych socialistických republík. Stovky z nich tam v neľudských podmienkach zahynuli. Postihlo to aj skautov. Najznámejší z nich bol pôvodne košícký, neskôr popradský skaut Anton Felber. Osem rokov v gulagu prežili aj dvaja zvolenský skauti Štefan Biba a Dušan Slobodník. Sovietsky gulag prežil aj jeden zo zakladateľov PLAST-u – zväzu skautov ukrajinsko – rusínskej mládeže na Slovenku Levko Dohovič.

Po nastolení komunistickej moci Ján Manás z Prievidze založil ilegálnu organizáciu Slovenský zlatý orol (SZO), ktorá mala byť náhradou za katolícky skauting. Skupiny SZO prevažne vznikli v Hornonitrianskom regióne (Handlová, Nitra, Nováky, Prievidza, Topoľčany), postupne aj v iných regiónoch. V Bratislave, Trnave, Skalici, Dubnici, Považskej Bystrici, Trenčíne. Na strednom Slovensku v Banskej Bystrici a Zvolene. Mali kontakty aj na zahraničný skauting.

Akákolvek snaha o obnovenie skautingu bola zo strany komunistických orgánov kruto potlačovaná. V roku 1950 vedúci predstavitelia Slovenského zlatého orla Ján Manás, Michal a Martin Hagarovci, Ľubomír Lihotský, Michal Pružina, Vladimír Reitar, Štefan Sámel, Anton Štanga, Marián Wolek boli orgánmi Štátnej bezpečnosti (ŠtB) zatknutí a uväznení. Tresty však boli na tú dobu pomerne nízke. V roku 1956 bol Ján Manás znova uväznený a táto ilegálna skautská organizácia zanikla.

Časť skautov a skautiek bola medzi účastníkmi protikomunistického odboja. Šlo o skautské skupiny alebo jednotlivcov ktorí zabezpečovali tlač a distribúciu protikomunistických tlačovín, realizovali drobné sabotáže, nadväzovali kontakty so zahraničím, či boli účastníkmi protivládnych protestov. Niektoré z týchto skupín sa pripravovali aj na ozbrojený odpor.

Na Slovensku pôsobila koncom 40-tych rokov kresťanská protikomunistická odbojová skupina Biela légia. V nej bol aj katolícky skaut z Trenčína Eduard Tesár. V decembri 1948

bol zatknutý a 20. 2. 1950 popravený. Radca družiny v Trenčianskej Teplej Rudolf Dobiáš bol členom skupiny Stráž ľudu. Zaoberali sa tlačou a distribúciou protikomunistických letákov. Dostal 18 rokov, z nich 7 aj vykonal. Traja skauti Emil Golian, Rudolf Jonáš a Mikuláš Ferka vytvorili pod Sitnom ilegálnu odbojovú skupinu. Získali kontakt aj na agenta francúzskej rozviedky. Po odhalení bol Golian odsúdený na 17 rokov, Jonáš sedem a Ferka šesť rokov výkonu trestu odňatia slobody. Banskoštiavnický skaut Ján Truchlík s bratom a kamarátmi vytvorili ozbrojenú skupinu a chceli viesť partizánsky boj. Dostal 22 rokov väzenia. Do protikomunistického odboja sa zapojilo aj desať členov 3. oddielu Zvolen. Po ich odhalení Štátnou bezpečnosťou boli Rudolf Meliško, Anton Orság a František Štassel odsúdení na tresty odňatia slobody a zaradení do táborov na ťažbu uránu. V pražskej študentskej skupine bol bratislavský skaut Milan Beladič. Odsúdený bol na 11 rokov.

Známy je osud siedmich trenčianskych vodných skautov vedených kapitánom 1. oddielu Dušanom Šinským, ktorí sa zapojili do protikomunistického odboja. V roku 1949 sa im v Trenčíne darilo ničiť komunistické symboly – hviezdy umiestnené na verejných budovách. Keď hrozilo prezradenie, začiatkom prázdnin v nasledujúcom roku sa rozhodli emigrovať do slobodného západného sveta. Na južnej Morave prekročili československo – rakúske hranice. Dušan Šinský bol pri prechode hraníc zastrelený rakúskymi pohraničnými policajtm. Ostatní: Vladimír Hronský, Alexander Labaška, Jaroslav Maleček, Milan Minárik, Tibor Zaťovič a Július Zeleska boli zadržaní a vydaní späť do Československa. Všetci boli odsúdení na tresty odňatia slobody a stratu občianskych práv. Na hranici bola príslušníkmi československej Pohraničnej stráže 9. 5. 1951 pri Kopčanoch zastrelená bratislavská skautka, držiteľka strieborného Junáckeho kríža – za vlast' 1939 – 1945 Dorota Kováčiková (*22. 12. 1926).

Nadišli kruté päťdesiate roky. Perzekúcia skautských činovníkov, aj radových členov dosiahla obľudné rozmery. Pre objektivitu treba uviesť, že neboli priamo obvinení za členstvo a činnosť v skautskom hnutí. Aby mohli skautských činovníkov odstrániť z verejného života, museli ich ako „nepriateľov ľudu a komunistického štátneho zriadenia“ kriminalizovať vo vykonštruovaných súdnych procesoch. Skautskí činovníci boli obvinení z vlastizrady, že ako agenti západu a imperializmu vykonávajú podvratnú činnosť. Často boli prenasledovaní z dôvodu náboženského presvedčenia, ktoré bolo tiež označené ako rozvracanie socialistického štátu. Skauting bol len príťažujúcim faktorom. Tieto politické súdne procesy prebiehali hlavne začiatkom päťdesiatych rokov.

Obvinení boli za vymyslenú protištátnu činnosť, nezodpovedajúcu skutočnosti. Iba v menšej miere sa skauti naozaj reálne dopustili protikomunistickej činnosti. Obvinených týrali psychicky a aj fyzicky, takže priznávali aj vykonštruované veci, ktoré sa nikdy nestali. Končili s dlhoročnými trestami odňatia slobody, či nútených prác. V niektorých prípadoch aj trestom smrti. Medzi odsúdenými bol náčelník Slovenského Junáka PhMr. Miloslav Stržínek, Bol odsúdený na 10 rokov, z nich šesť rokov aj vykonal. Na trest odňatia slobody bol odsúdený aj významný predvojnový český činovník pôsobiaci na Slovensku Josef Horký. Miloš Miltner vo svojej práci III. odboj uvádza, že v komunistickom žalári 11 rokov a 8 mesiacov strávil aj predvojnový inštruktor Slovenskej lesnej školy MUDr. Drahoslav Nešpor. Tri a pol roka si odsedel aj posledný košický zborový vodca Jozef Boháček. Ako spomínal, pri domovej prehliadke mu objavili skautskú rovnošatu a tá mu pridala ešte pol roka väzenia.

Pre komunistickú ideológiu bola neprípustná viera v Boha. Napriek tomu, že sloboda vyznania bola zakotvená v ústave. Preto aj tu boli vznesené obvinenia za inú protištátnu činnosť. V žalároch skončili desiatky skautov – kňazov. Hlavne tí, ktorí predvojnových rokoch vykonávali duchovných radcov Slovenského katolíckeho skautingu. Z významných osobností to bol katolícky skaut z Bošian, neskorší kardinál Jozef Chryzostom Korec. Ďalej

môžeme spomenúť zakladateľa Slovenských katolíckych skautov v Michalovciach Dr. Štefana Hlaváča, či zakladateľa zboru dominikánskych skautov v Košiciach Jozefa Mikuláša Lexmanna. Väzením prešiel aj katolícky skaut zo Žiliny, neskôr kňaz v Trenčíne ThDr. Andrej Marsina. Katolícky skaut z Nitry Dominik Bartosiewicz trest vykonával v uránových baniach. Pre náboženské presvedčenie bol 10 rokov vo väzení (pôvodne odsúdený na 14 rokov) aj katolícky skaut z Banskej Bystrice MUDr. Silvester Krčméry.

Hrozbou pre „výchovu novej komunistickkej mládeže“ sa stali skauti – pedagógovia. Boli obvinení z „buržoáznej výchovy mládeže“. Aj z nich mnohí vo vykonštruovaných obvineniach skončili tiež v komunistickom kriminále. Zo známych skautských činovníkov to bol napr. stredoškolský profesor Rudolf Jurík. Bol rodákom z horného Ponitria, skautským činovníkom v Novákoch, neskôr bol vodcom 160 členného skautského zboru počas svojho pôsobenia na gymnáziu v Levoči. Odsúdený bol za údajnú účasť na tzv. levočskej vzbure. Katolícka skautka zo Žiliny PhDr. Marta Marsinová, jazykovedkyňa SAV, bola najprv poslaná do výroby na železničné podvaly. V roku 1959 bola odsúdená za rozvracanie republiky a náboženskú činnosť. Tí skauti – učitelia, ktorým bol udelený len zákaz pedagogickej činnosti mali trochu šťastnejší osud. Tento osud postihol aj stredoškolského profesora Pavla Bileca z Humenného. Bol vyhodnený zo školstva a pracovne zaradený „na prevýchovu“ do baní.

Veľmi vysoké percento odsúdených tvorili aj skauti – príslušníci odboja proti nacizmu. Mená bojovníkov za národnú slobodu bolo potrebné vymazať z pamäti národa. Nielen tých, ktorí boli účastníkmi západného odboja, ale mnohých aj z domáceho, či východného odboja. Zo západného odboja môžeme spomenúť Jaroslava Klemeša, rodáka z Čadce. Skautom bol v Skalici, kam sa rodina neskôr presťahovala. Bojoval už vo Francúzku. Vo Veľkej Británii absolvoval špeciálny výsadkový kurz. Bol členom výsadku Platinium – Pewter na území protektorátu Čechy a Morava. V roku 1950 bol tiež odsúdený na trest odňatia slobody. Po prepustení pracoval ako šofér. Skaut Ľudovít Král, narodený v Košiciach (rodičia boli Česi, ktorí po vzniku ČSR prišli na Slovensko) bol tiež príslušníkom západného odboja. Aj on v 50-tych rokoch skončil v komunistickom väzení. Príslušník RAF skaut Imrich Soják bol väznený v Jáchymove. Väznený bol aj MUDr. Dionýz Chmelo, predvojnový člen Slovenského katolíckeho skautingu (po vojne člen OS Ružomberok), priamy účastník odboja, či partizán Ivo Rychlík z Bardejova. Ten bol väznený v Mírově. Po roku 1990 sa stal členom skautského oddielu Velená Fanderlíka. Je to čestný oddiel, ktorého členovia boli politickí väzni. Z východného odboja to bol napr. člen 3. oddielu Ružomberok Karol Novotný. Bojoval ako pilot v Čs. zmiešanej leteckej divízii v ZSSR. V 50-tych rokoch bol degradovaný a väznený. Tí, ktorí boli „iba“ vyhodnení z armády a boli im odňaté hodnosti ako napr. Jozef Ozábal, či Juraj Meško mohli hovoriť o šťastí.

Aj keď to navonok nesúvisí, spomeniem udalosti v Maďarsku v roku 1956. Maďarsko sa snažilo vymaniť z pod sovietskej nadvlády. Stalin situáciu riešil vojenskou intervenciou. Vláda vedená Imre Nagyom sa postavila na odpor. Po krvavom potlačení povstania boli predseda vlády a jeho blízki spolupracovníkmi popravení. Medzi nimi bol aj plk. Pál Maléter. Na Slovensku málo - kto tuší, že Pál Maléter bol rodák z Prešova a v prvej polovici 30 – tých rokov v rodnom meste viedol 5. oddiel skautov.

Skauti a skautky počas komunistickej totality boli väznení pre svoje politické, či náboženské presvedčenie. Aj v ťažkých podmienkach však si boli vedomí svojej skautskej príslušnosti. V jednom z najťažších kriminálov v Leopoldove vytvorili skauti ilegálnu Roverskú družinu. Členmi skupiny boli uväznení slovenskí aj českí skauti.

Presný počet skautov a skautiek väznených v komunistických žalároch v rokoch 1948 – 1960 nepoznáme. Český exilový skautský historik Miloš Miltner vypracoval zoznam uväznených československých skautov a skautiek ktorý obsahuje vyše 620 mien. Uvádza iba

meno, nie je uvedené kde menovaný bol skautom. U niektorých mien vieme s istotou že sú skautmi zo Slovenska. Väčšina mien je anonymná. Mohli byť skautmi tak v Českých Budějoviciach ako aj Považskej Bystrici. Navyše nemal úplnú databázu zo Slovenska. V zozname chýbajú napr. deväť uväznení v procese s Jánom Manásom. Chýbajú mnohí skauti – kňazi (napr. J.M. Lexmann, Š. Hlaváč, ...), skauti z civilného sektoru (MUDr. Silvester Krčméry, PhDr. Marsinová, ...), či účastníci odboja (napr. MUDr. Dionýz Chmelo, Karol Novotný,...). S nimi by zoznam obsahoval vyše 650 mien. Koľkí boli skautmi zo Slovenska je stále predmetom bádania.

PŘISLUŠNÍCI JUNÁCKÉ ORGANISACE VĚZNĚNI V KOMUNISTICKÝCH KONCENTRAČNÍCH TÁBORECH A VĚZNICÍCH.		
Adamec Bohuslav	Brant Karel	Černoهورský Josef
Adamec Norbert	Brantová Elizabeth	Čeřovský Ladislav
Adamík František	Braun Miloš	Čila Vratislav
Ahrstedt Stefan	Bret Jan	Čížek Josef
Anderle Josef	Brodniček Zdeněk	Čermák Ludvík
Andrášy Jiří	Brodský Jaroslav	Černý František
Andrýs Ctirad	Brom Miloš	Daněk Ladislav P.
Babušík Mojmír	Brothánek Karel	Dejmalová Jiřina
Barták Vladimír	Brož Radek	Dienspeter Jan Jiří
Bartoš Josef	Brožek Karel	Dobiaš Rudolf
Bartůnek Ladislav	Brožek Pavel	Dobřanský Jaroslav
Barva Antonín	Brtva Miroslav P.	Doležal Jaroslav
Bauer Luboš	Bubák Roman	Dostál Miroslav
Bažantová A.	Bubeník Miroslav	Drahota Jan C.
Bednařík Robert	Büllow Erik von	Dražďík Milan
Bek Karel	Cajzl Jiří	Drtina Prokop
Beladič Milan	Capoušek Bohuslav	Dubovský František
Beneš Vratislav	Celerýn Antonín	Durdák Alois
Beran Zdeněk	Cibulka Karel	Dušek Josef
Bernátek Otakar	Cigánek František	Dvořáček Jan
Běloch Stanislav	Cihlář Karel	Dvořák Antonín
Bičík Miloslav	Cipra Roman	Dvořák Jan
Bílský Bedřich	Císař Antonín	Dvořák Jaromír
Bílý Stanislav	Císař Emil	Dvořák Milan
Bláha Vladimír	Cíza Karel	Dvořák Václav
Blahník Jiří	Coufal Přemysl	Dyškanec Josef
Blahník Josef	Cvak Antonín	Ebert Zdeněk
Blažek Milan	Cvrk Josef	Fajman Milan
Blažek Miloš	Čačka Zdeněk	Falerski František
Bobek František	Čajánek Svatopluk	Fähnrich Antonín
Bohata Svatopluk	Čapek Alois	Färber Leopold
Borovička Karel	Čapek Oldřich	Fendrych Ota
Boř František	Čečka Karel	Figar
Bosák Jaromír	Čejka Jiří	Finda
Bozděch Závěš	Čermák Jaroslav	Fischer Jaroslav
Böhm Stanislav	Čermák Jiří	Fišer František
Bradna Antonín	Čermák Ludvík	Florian Ludvík

Prvá strana Miltnerovho zoznamu

TRETIE PRERUŠENIE ČINNOSTI

Nútená prestávka trvala vyše osemnásť rokov. Začiatkom roka 1968 sa začala Pražská jar. Aj keď nie úplne, predsa v Československu začal proces demokratizácie spoločnosti. Obrodný vývoj umožnil aj znovuzrodenie skautingu. Už v apríli došlo k obnoveniu skautskej organizácie. Komunistom sa za uplynulých 18 rokov nepodarilo u ľudí vykoreniť spomienky na skauting. Zásľuhu na tom mali nielen starí činovníci z rokov prvej republiky, ale už aj nová generácia po vojne (aj napriek tomu, že povojnové obdobie bolo pomerne krátke). Bol obnovený Československý junák v organizačnej štruktúre ktorá bola v rokoch 1945 – 49. Za krátku dobu boli obnovené skautské oddiely a zbory v mnohých slovenských mestách, ktoré už počas prázdnin uskutočnili aj letné skautské tábory. Na Kysuciach bola realizovaná lesná škola určená na prípravu vodcov oddielov.

Prišiel však tragický 21. august 1968 – okupácia Československa vojskami Varšavskej zmluvy a pomalý návrat komunistickej diktatúry. Skautským činovníkom muselo byť jasné, že existencia skautingu nevydrží dlho. Patrí im však vďaka za to, že ihneď nerezignovali. Oddiely naďalej pracovali v skautskom duchu a dokonca rozširovali svoju členskú základňu. Skautská organizácia na Slovensku sa stala „neprijemným“ konkurentom komunistickej Pionierskej organizácie. Našťastie spoločenská klíma v Československu ešte nedovoľovala konzervatívnym komunistom vo vedení štátu skautské hnutie zlikvidovať. Dosiahli zatiaľ aspoň to, že vedenie Československého junáka muselo prerušiť jednanie o vstupe do medzinárodného skautského hnutia. Dá sa konštatovať, že vďaka obetavosti skautských činovníkov oddiely bez väčších obmedzení fungovali až do jesene 1969. Demokratizačný vývoj v Československu sa však zastavil a začal vracieť o dvadsať rokov späť. Komunistická propaganda znova začala hovoriť o potrebe „integrácie“ detského a mládežníckeho hnutia do jednotnej socialistickej organizácie. Po januári 1970 už otvorene sa komunistická tlač vrátila k rétorike z roku 1948 a útočila na skauting ako buržoáznou organizáciu mládeže pre socialistickú spoločnosť škodlivú a nepotrebnú.

Takmer „do bodky“ sa zopakoval rok 1949. V dňoch 24. a 25. apríla (paradoxne znova na sv. Juraja – patróna skautov) prebieha ustanovujúca konferencia Socialistického zväzu mládeže Slovenska (SZMS), ktorého súčasťou bola iba Pionierska organizácia. Skautské oddiely sa mali stať záujmovými oddielmi Pioniera pod názvom junáci – táborníci. O to však nebol záujem ani zo strany Junáka, ani zo strany Pioniera. Slovenská mládež sa znova „dobrovoľne zjednotila“ pod prápor komunistickej strany. Slovenský Junák tým právne prestal existovať. Zánikom Slovenského junáka stratil opodstatnenosť aj federálny Československý junák, ktorý bol zrušený 17. 6. 1970. V Čechách tento proces prebiehal pomalšie. Český junák bol zrušený až v septembri, po ustanovujúcej konferencii celoštátneho Socialistického zväzu mládeže Československej socialistickej republiky.

V Košiciach ešte rok ilegálne pracoval Zmiešaný skautský oddiel, ktorý viedol Bohuslav Horna. Aj ten po zásahu Štátnej bezpečnosti musel ukončiť činnosť.

Nastalo obdobie „normalizácie“. Aj to postihlo bývalých skautských činovníkov, našťastie nie tak kruto ako v rokoch päťdesiatych. Väčšinou ich to postihlo po profesionálnej stránke. Z vyšších riadiacich funkcií boli preradení na nižšie. Najviac boli postihnutí pedagogickí pracovníci. Ich „kádrový profil“ nevyhovoval požiadavkám výchovy mladej socialistickej generácie. Ako príklad môžem uviesť skauta - stredoškolského profesora Ing. Klementa Patáka. Po roku 1970 pracoval ako stavebný robotník, Čistky postihli aj príslušníkov armády a ozbrojených zborov. Václav Rubeš (v rokoch 1992 – 1994 náčelník Slovenského skautingu) bol vyhodенý z armády a živil sa ako pomocný zdravotnícky pracovník. Rehabilitovaný bol až po páde komunizmu, Aj v týchto prípadoch hlavným

dôvodom perzekúcií nebol skauting, ale ich osobné postoje k politickým udalostiam po okupácii Československa vojskami Varšavskej zmluvy.

Okrem nich zákaz činnosti postihol aj niektorých skautov - umelcov. Medzi nich patril aj známy slovenský herec Július Satinský.

ZNOVUZRODENIE

Znova muselo prejsť vyše devätnásť rokov aby došlo k obnove skautingu. Po 17. novembri v roku 1989 konečne padla moc komunistov. Takmer okamžite bývalí skauti a skautky z predchádzajúcich období začali podnikat' kroky na obnovenie skautingu. Už 28. decembra 1989 bola ministerstvom vnútra SSR povolená činnosť Zväzu skautov a skautiek na Slovensku. Po IV. skautskom sneme v Žiline 25. mája 1990 bol prijatý názov organizácie Slovenský skauting. Bol súčasťou federálnej skautskej organizácie Český a Slovenský skauting. Jeho hlavnou úlohou bolo úsilie o znovu prijatie českých a slovenských skautov a skautiek do medzinárodných skautských štruktúr. Táto úloha bola v priebehu krátkej doby aj splnená. Po zániku Českej a Slovenskej federatívnej republiky sa Slovenský skauting stal suverénnou organizáciou s členstvom v medzinárodnom skautskom hnutí.

Na našom území žiaľ totalitnými politickými režimami bola činnosť skautingu niekoľko krát prerušená. Skautská myšlienka však žila medzi bývalou členskou základňou. Ostali verní skautskému sľubu a v mnohých prípadoch pokračovali v činnosti pololegálne, alebo „neorganizované“. Nedá sa ale povedať že československý skauting ako organizovaný celok zanikol úplne. Či už to bolo v roku 1939, 1948 alebo aj po roku 1968 Československo opustilo mnoho jeho občanov a v nových domovoch zakladali exilové skautské oddiely. Vyústilo to napokon k vzniku organizácie Český a Slovenský exilový skauting. Naši exiloví skauti šírili naďalej dobré meno československého skautingu v cudzine.

Skauting na Slovensku vznikol pred viac ako sto rokmi. Aj napriek tak dlhej dobe je aktuálny dodnes. Formy jeho činnosti sa museli prispôsobovať dobe, potrebám a záujmom mládeže. Morálne hodnoty skautingu zakotvené v skautskom zákone a sľube však ostávajú nemenné. Pre mnohých sa skautská idea stala životným štýlom. Cieľom skautingu je vychovať statočných, charakterných a samostatných mladých ľudí. A to si myslím, že v prevažnej miere sa to skautingu aj darí.

ZÁVER

Naskytá sa otázka. Nechceme tým umelo produkovať skautských hrdinov svetovej vojny a skautských martýrov z obdobia komunistickej diktatúry? Totalitné režimy skauting priamo nezakázali. Iba skautskú organizáciu ako „nepotrebnú pre novú dobu“ administratívne zrušil a nahradil jednotnou mládežníckou organizáciou. Keď skauting ako legálna organizácia neexistoval, teda neexistovali ani skauti a skautky. Ich činy, obeť a tragické osudy vychádzali z vtedajšej historickej situácie a prevažne ich postoje mali občiansky, alebo náboženský charakter. Máme ich považovať za skautov, alebo iba za občanov autoritatívneho štátu? Dá sa o tom polemizovať.

Každá minca má dve strany. Do histórie skautského hnutia na Slovensku patria aj čierne roky, kedy sa skautská činnosť nemohla slobodne rozvíjať. A z týchto období aj životné osudy skautov a skautiek. Nemohli síce vykonávať skautskú činnosť, nemohli nosiť skautskú rovnošatu, ale mnohí skautmi napriek tomu zostali. Angažovali sa tak, ako im skautská česť a svedomie prikazovali, alebo ako si vyžadovali podmienky doby. Preto by sme nemali v histórii skautingu na nich zabudnúť.

Použitá literatúra:

Břečka Bruno: Kronika čs. skautského hnutí

Ing. Brabenec Vojtech: zborník Junák Považský č.4

Janota Peter: Čierne roky

Kolektív autorov: Skautské osobnosti

Letz Róbert, Prof. PhDr.: Slovenský zlatý orol a jeho samizdaty (Zborník ÚPN, 2020)

Miltner Miloš: III. odboj

Mikloš Jozef: Skauting, trňom v oku diktatúr

Milla Michal: Hlinkova mládež 1938 – 1945

Štassel František: 80 rokov skautingu vo Zvolene (Zvolenské noviny, roč.2002)

Závacká Marína: Pripomínáme si medzinárodný deň obeti totalitných režimov

Odznak exilových skautov